

**Hallituksen vastaus välikysymykseen hallituksen päätöksen vaikutuksista eläkkeensaajiin
Sosiaali- ja terveysministeri Hanna Mäntylä 21.10.2015**

Arvoisa puhemies!

Välikysymyksellä kiinnitetään huomiota erittäin tärkeään aiheeseen: eläkeläisten toimeentuloon ja erityisesti pienituloisten eläkeläisten asemaan.

Hallitus suhtautuu asiaan erittäin vakavasti. Tehtävämme on ratkaista, kuinka varmistetaan eläkkeiden ja toimeentulon riittävyys jatkossa sekä taataan tasavertaiset ja oikeudenmukaiset mahdollisuudet turvattuun ikääntymiseen – myös tulevaisuuden Suomessa.

Jokaisen hallituksen on sopeuduttava vallitsevaan taloustilanteeseen. Ei varmasti ole kenellekään yllätys, että tämän hallituksen on tehtävä kipeitä päätöksiä. Hallitus on sitoutunut kestävyysvajeen kattamiseen sekä säästöjen että rakenteellisten uudistusten avulla. Tavoitteena on, että velkaantumisen suhteessa bruttokansantuotteeseen taittuu vaalikauden loppuun mennessä.

Arvoisa puhemies,

Omat vanhempani ovat noin 80-vuotiaita. He ovat eläneet aikakauden, jonka kuluessa Suomi on käynyt kaksi raskasta sotaa, maksanut sotakorvaukset, siirtynyt maatalousvaltaisesta yhteiskunnasta teolliseen yhteiskuntaan ja nähnyt palveluelinkeinojen nousevan kukoistukseen. Nyt tämä sukupolvi kohtaa jälleen uuden murroksen. Heidän sukupolvensa on valanut hyvinvointiyhteiskuntamme perustan. He elivät myös työikäisinä 90-luvun laman, joka heijastui kovalla voimalla moneen perheeseen. Töitä he ovat tehneet aina lujasti ja nurkumatta – aivan kuten tänä päivänä moni tekisi, jos töitä olisi. Kiitos tälle sukupolvelle!

Itse kuulun sukupolveen, joka on ollut monin tavoin etuoikeutettu. Entä sitten omat lapseni? Nyt kasvavat nuoremme ja nuoret aikuiset eivät ole tulevaisuuden suhteen lainkaan yhtä luottavaisia, kuin oma sukupolveni on voinut olla. Millaiset hyvinvoinnin rakenteet haluamme heille antaa?

Tästä politiikan tekemisessä on osaltaan kyse. Tämä hallitus haluaa tehdä vastuullista politiikkaa ja varmistaa, että rahat riittävät tulevaisuudessakin. Haluamme palauttaa nuorille uskon tulevaisuuteen

– siihen, että vuosikymmenien myötä luotu hyvinvointi kestää, ja että työnteko on se, jolla myös vanhuuden turva saavutetaan.

Meidän on huolehdittava siitä, että kaikenikäisille riittää töitä ja työuria, joiden kautta luomme mahdollisuudet myös ansaita eläkettä. Hallituksen tavoitteena onkin nostaa Suomen talous kestäväan kasvun ja kohenevan työllisyyden uralle. Julkisten palvelujen ja sosiaaliturvan rahoitus on turvattava. Näin meillä voi olla myös jatkossa vahvat perusrakenteet, jotka turvaavat elämän edellytykset silloinkin, kun elämä ei mene kuten toivoisi, tai kun tapahtuu jotain yllättävää. Ihmisen elämänkaari ei ole koskaan kaikille sama.

Jos emme tee nyt näitä välttämättömiä uudistuksia, joihin kuuluu myös vaikeita leikkauksia, ne ovat moninkertaisesti pahempaa edessä. Emme voi jatkaa loputonta velkakierrettä ja jättää taakkaa seuraavien sukupolvien maksettavaksi. Sitä mahdollisuutta ei yksinkertaisesti vastuullisilla poliitikoilla ole. Ei, vaikka päätökset olisivat kuinka vaikeita.

Arvoisa puhemies!

Perusturvan mahdollistama tulotaso on Suomessa länsieurooppalaista keskitasoa. Pienituloisimmat eläkkeensaajat saavat takuueläkettä. Hallitus parantaa heidän tilannettaan siten, että takuueläke nousee n. 20 euroa kuukaudessa. Lisäksi yleisradioveroon tulevan muutoksen myötä veron ulkopuolelle jäävät kaikki pelkkää takuueläkettä tai kansaneläkettä saavat.

On huomioitava, että kaikki eläkkeensaajat eivät ole vanhuuseläkeläisiä. On tärkeää panostaa myös siihen, että kukaan ei ennenaikaisesti joutuisi eläkkeelle työkyvyn alentumisen tai menettämisen takia. Tähän vastaamme esimerkiksi kuntoutuslainsäädännön kokonaisuudistuksella. Suuri merkitys on myös hallituksen kärkihankkeella, jossa edistetään osatyökykyisten työllistymistä.

Hallituksen tavoitteena on vahvistaa ihmisten itsenäistä selviytymistä, lisätä oman elämän valintojen mahdollisuuksia ja vähentää riippuvuutta erilaisista tulonsiirroista. Tähän pyritään esimerkiksi parantamalla vammaisten yrittäjien toimintamahdollisuuksia sekä poistamalla työkyvyttömyyseläkkeen ja ansiotulon kannustinloukkuja.

Hallituksen kärkihankkeiden sisällä on näiden toimien lisäksi useita painotuksia hyvinvoinnin ja terveyden kokonaisvaltaiseen edistämiseen sekä eriarvoisuuden vähentämiseen. Käynnistämme

kansallisen mielenterveyttä edistävän ja yksinäisyyden ehkäisyyn tähtäävän ohjelman. Teemme selvityksen myös yksinelävien asemasta yhteiskunnassa. Nämä kaikki koskettavat myös eläkkeensaajia.

Tässä keskustelussa on syytä nostaa esiin myös se, että erityisesti eläkeläisnaisilla on merkittävä köyhyysriski. Tätä on tasa-arvopolitiikassa vuosien varrella käsitelty turhan vähän. Naisten eläkkeet ovat miesten eläkkeitä pienempiä. Tämä on seurausta monesta työuran aikaisesta tekijästä – palkkaeroista, työuran katkoksista, urakehityksestä, perhevapailla olost. Tähän kaikkeen pitää vaikuttaa jo työssäoloaikana: jakamalla perhevapaita tasaisemmin, edistämällä palkkatasa-arvoa, lieventämällä työmarkkinoiden eriytymistä.

Ennalta ehkäisevään työhön sukupuolittunutta köyhyyttä vastaan haastankin paitsi itseni oman hallinnonalani kautta, myös muut keskeiset toimijat ja vaikuttajat - mukaan lukien kaikki eduskuntapuolueet.

Arvoisa puhemies!

Hallituksen esitys eläkkeensaajien asumistuen yhdistämisestä yleiseen asumistukeen on tulossa eduskunnan käsiteltäväksi. Asumistukien yhdistämisen yhtenä tavoitteena on selkeyttää sosiaaliturvan määräytymisperusteita ja asumistukijärjestelmien kokonaisuutta. Asumistukien yhdistämisellä saatetaan kaikki pienituloiset oikeudenmukaisesti yhdenvertaiseen asemaan asumistuen suhteen.

Muutoksen myötä noin kolmanneksella suhteellisen edullisissa asunnoissa asuvista tuki nousee. Näin ollen kaikkein pienituloisimmat eläkkeensaajat hyötyvät muutoksesta eniten.

Eläkkeensaajien siirtäminen yleisen asumistuen piiriin pienentää tukea noin 70 prosentilla tuen saajista. Muutoksen vaikutus yksittäistapauksissa riippuu pääasiassa eläkkeensaajan tuloista, asumismenoista ja kuntaryhmästä, jossa asunto sijaitsee.

Hallitus suojaa lain voimaantullessa asumistukea saavia eläkeläisiä kohtuuttomilta tilanteilta siirtymäsäännösten ja niin sanotun suojaosuuden avulla. Tuensaajalla on vähintään kuuden kuukauden siirtymäaika, jonka tarkoitus on helpottaa sopeutumista uuteen tuen tasoon.

Suojaosuuden ansiosta asumistuen taso voi pudota siirtymäajan jälkeenkin korkeintaan 60 euroa kuukaudessa henkilöä kohden. Suojaosuutta on tarkoitus maksaa enintään 10 vuoden ajan tai siihen saakka, kunnes yleisen asumistuen taso saavuttaa suojatun tuen tason.

Haluan myös huomauttaa, että vielä tukiakin tärkeämpää on tavoite, että asumisen kustannukset olisivat ihmisille kohtuullisia.

Arvoisa puhemies!

Ensi vuonna toteutuva kansaneläkeindeksin aleneminen perustuu suoraan voimassa olevaan lakiin. Taustalla ei siis ole erillistä lainmuutosta tai muuta päätöstä. Indeksiin vaikuttavat muun muassa elintarvikkeiden ja polttoaineiden hinnat, jotka ovat laskeneet. Käytännössä lasku vaikuttaa siten, että kansaneläkeindeksiin sidotut etuudet putoavat korkeintaan muutaman euron kuukaudessa.

Hallitus on kuitenkin päättänyt toteuttaa erikseen takuueläkkeen sekä toimeentulotuen perusosan määrien korotukset, minkä johdosta näiden etuuksien määrä ei laske, vaikka indeksi laskee.

Vaikka sosiaali- ja terveystalvelujen asiakasmaksut nousevat, korotukset eivät kuitenkaan koske pitkäaikaisen laitoshoidon, palveluasumisen ja säännöllisesti kotiin annettavien palvelujen maksuja. Kohtuuttoman korkeaksi nousevien kustannusten estämiseksi on laissa määritelty maksukatto, joka turvaa paljon palveluja käyttävien aseman.

Arvoisa puhemies!

Ikääntyneet eivät ole yhtenäinen joukko. Tuen tai hoivan tarpeetkaan eivät ole samanlaisia. Ikääntyviä ei tule nähdä vain passiivisina vastaanottajina eri toimenpiteille. Heissä on yhä enemmän aktiivisia toimijoita, jotka kokevat elävänsä jopa elämänsä parhainta aikaa.

Haluamme turvata kaikille arvokkaan ja yksilölliset tarpeet huomioivan vanhuuden.

Ikäkkäiden hoidon painopisteenä on jo pitkään ollut laitoshoidosta luopuminen ja kotiin annettavien palvelujen laajentaminen. Kuntien toimintavapauden lisääminen parantaa kuntien mahdollisuuksia kehittää uusia palvelumuotoja kotona asumisen mahdollistamiseksi. Ikääntyneiden asumisolujen parantamiseksi teemme myös tiiviisti ministeriöiden rajat ylittävää yhteistyötä.

Uusia palvelumuotoja on kehitettävä myös kotiin annettavien palvelujen ja pitkäaikaisen laitoshoidon väliin. Henkilöstön on oltava käytettävissä aiempaa joustavammin asiakkaiden tarpeiden mukaan. Näin turvataan se, että vanhukselle on mahdollisuus antaa aito läsnäolo.

Hallitus panostaa vahvasti omaishoidon ja perhehoidon kehittämiseen sekä iäkkäiden kotona asumisen tukemiseen. Tavoitteena ovat nykyistä yhdenvertaisemmat palvelut. Iäkkäille tarjottavien palvelujen järjestelmää uudistetaan luomalla heidän tarpeitaan vastaavat, oikea-aikaiset ja saumattomat palvelut. Tähän on varattu yhteensä 30 miljoonaa euroa.

Omaishoitajien ja perhehoitajien jaksamista sekä kotiin annettavien palvelujen kehittämistä tuetaan myös merkittäväillä pysyvillä määrärahalisäyksillä; vuodesta 2019 alkaen ne ovat vuosittain noin sata miljoonaa euroa.

Arvoisa puhemies!

Sosiaali- ja terveysministeriö on yhdessä Suomen Kuntaliiton kanssa antanut vuonna 2013 laatusuosituksen hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi.

Laatusuositusta muutetaan siten, että tehostetussa palveluasumisessa ja vanhainkodeissa henkilöstön ehdoton vähimmäismäärä olisi 0,40–0,50 hoitotyöntekijää asukasta kohden nykyisen 0,50 vähimmäistason sijaan. Muutos ei kuitenkaan koske terveyskeskusten vuodeosastoja. Lisäksi mahdollistetaan henkilöstön laskeminen henkilöstömitoitukseen aiempaa monipuolisemmin. Vanhuspalvelulain toimeenpanoa on seurattu järjestelmällisesti.

Tässäkin olisi syytä nähdä kokonaisuus ja iäkkäiden henkilöiden yksilölliset tarpeet. Niihin vastaaminen laadukkaasti, inhimillisellä otteella ja arvokasta vanhuutta kunnioittaen on paljon muutakin kuin seiniä tai desimaaleja.

Arvoisa puhemies!

Sairaanhoitokorvauksiin tehtyjä säästöjä on edellisen hallituksen tavoin jatkettava valtion talouden tasapainottamiseksi.

Vuoden alusta voimaan tulevilla lääkekorvausten muutoksilla lisätään potilaiden omavastuita. Samanaikaisesti kuitenkin alennetaan eräiden lääkkeiden hintoja ja sitä kautta lääkettä tarvitseville aiheutuvia lääkehoidon kustannuksia.

Lääkekustannusten vuotuiseen omavastuukattoon ei tehdä muutoksia.

Arvoisa puhemies!

Laajoja, monia etuuksia koskevia säästöpäätöksiä tehtäessä on lähes väistämätöntä, että joidenkin kotitalouksien menetykset nousevat suuremmiksi kuin toisten. Niissä tapauksissa, joissa toimeentulon nähdään vaarantuvan, asiakasmaksuja voidaan kohtuullistaa. Kaikkein vaikeimmissa tilanteissa viimesijainen toimeentulotuki takaa riittävän toimeentulon.

Koska perustoimeentulotuen maksatus on tarkoitus siirtää Kelan hoidettavaksi, vuosien keskustelun jälkeen ihmiset saavat vihdoon eri etuudet ns. yhden luukun periaatteella. Tämä mahdollistaa jatkossa sen, että ihmisten on mahdollista yhdenmukaisin perustein saada kaikki ne sosiaaliturvan ja -tuen eri muodot, joihin he ovat oikeutettuja. Hallitus tekee myös perusteellisen selvityksen koko sosiaaliturvajärjestelmästä, ja on sitoutunut sen uudistamiseen ja selkeyttämiseen. Tiedetään, että moni eri tukiin oikeutettu jää vaille niitä johtuen sekavasta ja päällekkäisestä lainsäädännöstä.

Kansaneläkelaitos on tutkinut hallituksen päätösten vaikutuksia eläkkeensaajiin. Selvityksen voi kiteyttää niin, että asumistukien yhdistämisellä on yksittäisistä päätöksistä suurin taloudellinen vaikutus eläkkeensaajiin. Muiden etuuksien tai indeksin muutosten vaikutukset ovat vähäisempiä.

Yksittäisten säästöpäätösten kohdentumisvaikutukset on arvioitu kattavasti. Arviot on tehty parhaalla käytettävissä olevalla aineistolla. Yksittäisten muutosten sisältö on monelta osin täsmentynyt vasta äskettäin. Osittain tämä johtuu siitä, että hallitus on etsinyt ratkaisuja, joilla muutosten kielteiset vaikutukset pystyttäisiin pitämään mahdollisimman pieninä.

Hallitus myös seuraa aktiivisesti eri toimenpiteiden vaikutuksia, jotta päätökset eivät kohdistuisi mihinkään ryhmään kohtuuttomalla tavalla.

Arvoisa puhemies!

Hallituksella on nyt halu ja kyky katsoa kauas. Elämme monella tavalla murrosvaihetta. Lähivuodet näyttävät, onnistuuko hallitus kunnianhimoisessa tavoitteessaan lopettaa maamme velkaantuminen, saada välttämättömät uudistukset oikealle tielle ja helpottaa uusien työpaikkojen syntyä ja ihmisten työllistymistä. Vain sen kautta, että meillä on uskoa tulevaisuuteen ja halua ja kykyä pitää toisistamme huolta myös niukempina aikoina vähäisemmilläkin resursseilla, pärjäämme muuttuvan maailman haasteissa. Vain sitä kautta meillä voi olla jotain jaettavaa myös jatkossa. Tämä vaatii tinkimistä jostain, mutta samalla mahdollistaa sen, että voimme säilyttää hyvinvointiyhteiskunnan perusteet. Niihin perusteisiin kuuluu, että kaikkein heikoimmassa asemassa olevia tuetaan. Sitä lähtökohtaa ei tämäkään hallitus ole murtamassa. Me emme ole jättämässä ketään yksin.

Olisi ollut helppoa lähteä syyttelyn tielle edellisiä hallituksia kohtaan – tuomita ja kaivaa esiin kaikki ne toimet ja päätökset joita on ennen tämän hallituksen aikaa tehty. Kysyä miksi te teitte jotain tai jätitte tekemättä jotain. Kertoa mitä vaikutuksia niillä päätöksillä tai päättämättä jättämisillä on ollut siihen todellisuuteen, jossa tämä hallitus nyt osaltaan toimii.

En usko kuitenkaan sellaiseen politiikan tekoon. Jokainen hallitus ja hallituspuolue on toiminut ja toimii parhaansa mukaan niissä talouden ja yhteiskunnan olosuhteissa, jotka kulloinkin vallitsevat. Jokainen poliitikko tietää varsin hyvin, että joutuu vuorollaan tekemään päätöksiä jotka sattuvat johonkukin tässä maassa. Jokaisella tässä salissa istuvalla on ollut hyvin tiedossa, että edessä on äärimmäisen vaikea aika, jossa ei ole kuin niukkuutta tarjolla. Jotta tulevaisuudessa meillä on tarjolla muutakin, on katsottava eteenpäin.

Jokainen sukupolvi pyrkii jättämään perinnöksi paremman tulevaisuuden ja yhteiskunnan. Paras perintö, jonka me voimme jättää, on kaikin tavoin turvallinen yhteiskunta, johon myös seuraavat sukupolvet voivat ja uskaltavat kiinnittyä ja luottaa.